

ARCULATI KÉZIKÖNYVEK

A következő generáció

Hiteles adatok alapján „2019. március 18-ig 3175 db önkormányzat (a települések 99%-a) valamilyen formában elkezdte a Településképi arculati kézikönyv (TAK) készítését. 2945 db kézikönyvet töltöttek fel az egyeztető felületre (92,7%), és ez idáig 1728 db (54,4%) TAK-ot fogadtak el. Településképi rendeletről 1745 db-ot (54,9%) fogadtak el, és további 1259 db (39,6%) áll egyeztetés alatt.” [1] Ez a készültségi fok már alkalmas elemzések elvégzésére és tanulságok levonására. Ezért az Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárság a Lechner Tudásközponttal közösen részletekbe menő átvilágító tanulmányt készített, amely alapján a tanulságok egy részét konferenciákon [2], beszámolóiban és szakcikkekben [3] foglaltuk össze és osztottuk meg az építésztársadalommal.

Települési szinten a sikeres TAK titka és kulcsa minden esetben a lelkes csapat volt, akik a kötelező feladatmegoldáson túl (meg)szerették a települést, és minden követ megmozgattak, fáradságot nem sajnáltak a minőségi kézikönyv elkészítéséért. A helyi lelkesedés azonban szakmai, minőségi vetületben keveset ér, ha nincs mögötte stabil, lényeglátó szaktudás, amit leghatékonyabban a települési főépítész, a településtervező, a tájépítész, az állami főépítész, a megyei önkormányzati főépítész és a területi építész kamara közösen, kooperációban tudnak megynként kisugározni a települések felé. Köszönet minden kollégának, szakembernek, tisztségviselőnek és lektornak, akik fáradhatatlanul végezték munkájukat!

A települési mélységű országos monitoring mellett az Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárság, valamint a Miniszterelnökség szakmai háttérintézménye, a Lechner Tudásközpont az arculati kézikönyvek vonatkozásában számos új kísérletet végzett el, majd ezen tesztek alapján jogszabály-módosításokat is előkészített annak érdekében, hogy a településképi arculati kézikönyvek rendszere teljes, életképes és fenntartható lehessen.

Az építészeti-tájegységi arculati kézikönyvek (ÉTAK) készítése a Lechner Tudásközpont KÖFOP-1.0.0-VEKOP-15-2016-00037 azonosító számú, 3D-alapú adatinfrastruktúra kialakítása című projekt keretében folyt. Az egyes kézikönyvek bemutatják az adott építészeti tájegy-

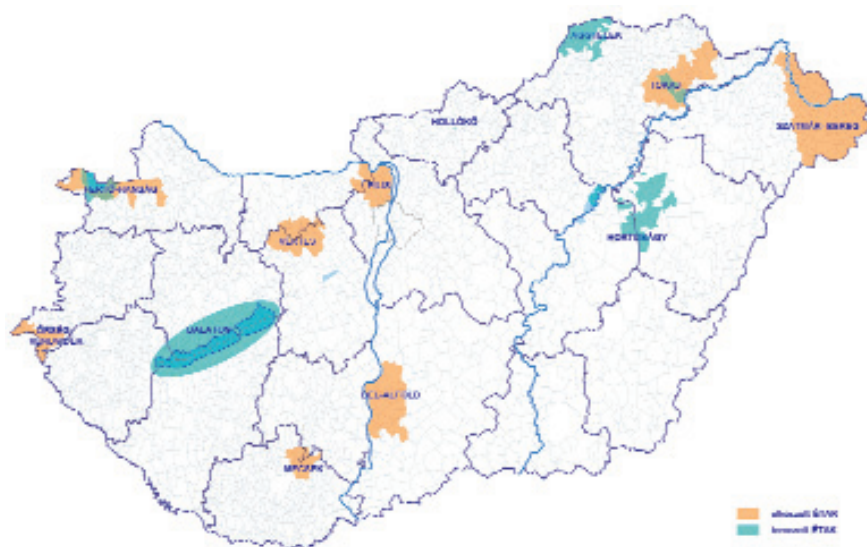
ség településképi és táji jellemzőit, a településképi és tájképi szempontból egymástól jól elkülönülő területeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel, az építészeti tájegység képének minőségi formálására vonatkozó javaslatokat, valamint az ehhez illeszkedő építészeti elemeket, beépítési vázlatokat; egyúttal irányt mutatnak az érintett önkormányzatoknak és a bármely értelemben a tájban élő, azt „használó” szélesebb nagyközönségnek. Más szavakkal: a települési léptéken túlmutató területi értékek, jellemzők és összefüggések feltérképezésének, bemutatásának ad teret az ÉTAK.

Ez a kísérlet válasz volt azokra a szakmai visszajelzésekre, amelyeket a TAK-ot készítő tervezők, a szakmai bírálatot végző Magyar Építész Kamara, valamint a területi építész kamarák tettek, miszerint két szempontból is érdemes lenne megfontolni a települési szintnél átfogóbb léptékű arculati kézikönyvek készítését. Egyrészt vannak olyan táji összefüggések, amelyeket egy települési TAK nem képes bemutatni, másrészt a kistépülések inspirációhoz jutnának és nagyobb mennyiségű pozitív példát láthatnának, ha tágabb régióból történe a követendő értékek „merítése”. Mindkét szempont teljesülése a települési TAK-ok minőségének emeléséhez is vezetne.

2018-ban elsőként Tokaj-hegyalja, a Vértes, a Pilis, a Fertő-Hanság, a Dél-Alföld, a Mecsek és az Őrség-Vendvidék ÉTAK-jai készültek el, amely kör később kiegészült Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ÉTAK-jával.

Az elkészült anyagokból levonható tanulság, hogy a kísérletet kiváltó szakmai észrevételek és javaslatok igaznak bizonyultak – szükségesnek és hasznosnak látszik minden megyében és kiemelt jelentőségű területen saját építészeti-tájegységi arculati kézikönyv készítése. Egyértelműnek látszik, hogy az építészeti-tájépítészeti városépítészeti minőség biztosítása érdekében a megyéknek jó példával élen kell járniuk – a területi építész kamaráknak adminisztratív feladataik mellett ezt a szakmai feladatot és az ebben rejlő lehetőségeket is fel kell karolniuk a jövőben.

Az elkészült és a közeljövőben elkészíteni tervezett építészeti-tájegységi arculati kézikönyvekkel érintett területeket a térképmelléklet mutatja.

Új TAK-felület

Annak érdekében, hogy lehessen jogszabályi háttérre és alapja egy építészeti-tájegységi arculati kézikönyv készítésének, elfogadták és 2019. március 15-től hatályba is lépett a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény (Tvt.) módosítása. A módosítás eredményeként, a törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet országos településképi-védelmet biztosíthat a településképi szempontból kiemelten meghatározó területre. E területre a kormány a kijelöléssel egyidejűleg országos jelentőségű településképi követelményeket és országos településképi-érvényesítési eszközöket állapíthat meg. A kormány a településképi szempontból kiemelten meghatározó területre egyedi településképi arculati kézikönyv készítését írhatja elő. A kiemelt státuszra méltó területek közül az elkövetkezendő években a világörökségi területek és a Balaton kiemelt üdülőkörzet tájegységi arculati kézikönyvei készülnek el. Ezek a terü-

letek országos jelentőséggel bírnak, ezért az elkészítés a legszélesebb társadalmi bevonás és partnerség keretei között fog megvalósulni.

Az arculati kézikönyvek elérhetőségéhez és népszerűsítéséhez kapcsolódó jelentős újdonság, hogy a tájegységi arculati kézikönyvek és a településképi arculati kézikönyvek közös honlapot és digitális platformot kapnak a Lechner Tudásközpont és a Miniszterelnökség közös fejlesztésének köszönhetően. A webfelület térképes keresővel rendelkezik majd, és az összes elkészült és elfogadott TAK-ot és ÉTAK-ot tartalmazni fogja. Ez az új digitális felület segíteni fogja mind a családok környezethez illeszkedő, minőségi otthonteremtését, mind a tervezők, mind a hatósági kollégák, valamint az önkormányzatok munkáját.

A eddig elkészült településképi arculati kézikönyvek ünnepeként „A településképi arculati kézikönyvek hatása Magyarország építészetére” címmel a Metszet folyóirat szervezésében nemzetközi konferencia lesz a budapesti Várkert Bazárban, az építészet hónapja keretei között október 8-án.

Az elkészült TAK-ok országos áttekintésekor felmerült figyelemre méltó tapasztalat, hogy még a legjobb minőségű kézikönyvek között is feltűnően sok a „konzerváló”, csupán a meglévő értékek felmutatására szorítkozó, az új kortárs értékek teremtését kevésbé szorgalmazó kézikönyv. Kevés a követhető jó építészeti példa, olybá tűnik, mintha a települések csak a meglévő értékeikben lennének biztosak.

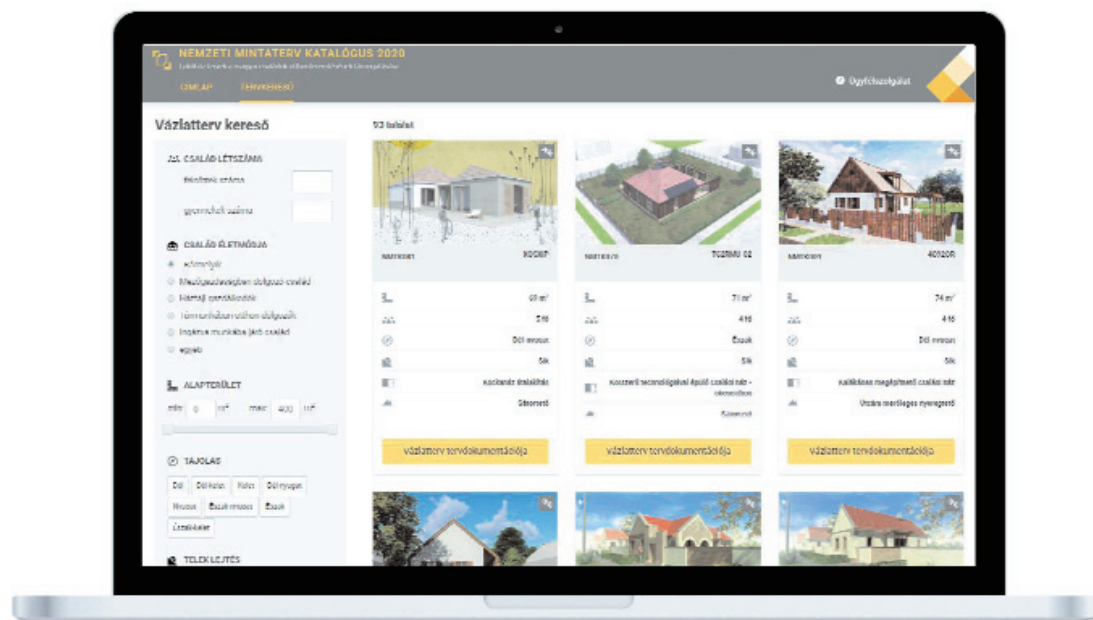
Ezért a magyar építészeti hagyományok folytatásának és a településképi kreatív fejlesztésének érdekében, valamint a fiatal családok otthonteremtését lehetővé tevő

Családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK) és a Magyar falu program támogatására a Miniszterelnökség és háttérintézménye, a Lechner Tudásközpont a magyar építészársadalom teljes körű bevonásával hozzákezdett a Nemzeti mintaterv-katalógus elkészítéséhez.

A mintatervek magyarországi megjelenésének több

TAK-konferencia grafika

Új Nemzeti mintaterv-katalógus felület

mint 100 éves hagyománya van. A mintatervciklusok megvalósult házai jelentős településképi-formáló erővel bírnak, építészeti, műszaki és esztétikai jelentőségük 50 év távlatából is meghatározó. A Nemzeti mintaterv-katalógus ezért a szándékok szerint olyan szemléletformáló tervgyűjtemény, amely az egyedi építési helyszínekhez, a TAK-ok ajánlásaihoz jól adaptálható, kiváló kortárs építészeti minőségű, az épített családok számára kiszámítható bekerülési és üzemelési költségű családi házak mintaterveit tartalmazza majd.

A magyar építészársadalom megszólítása és bevonása érdekében minden gyakorló építész és építészhallgató számára 2019. április 18-án nyílt ötletpályázatot hirdetett a Lechner Tudásközpont. A pályázatra rekordszámú, 149 pályamű és azokon belül 273 darab családiház-kialakítás érkezett. A 90-nél is több díjazott lakóházmintaterv megtekinthető a <http://nmtk.lechnerkozpont.hu/> oldalon.

Az ötletpályázaton kiválasztott mintaterveket 2020. elejére egységesen továbbdolgozzák, az egyszerű bejelentésnek megfelelő építészeti és műszaki tartalomra fejlesztik. Noha a Nemzeti mintaterv-katalógus által biztosított mintatervek mindegyike adaptálást igényel majd a valós építési telekre, kidolgozottságuk mégis olyan mértékű lesz, amely a családi ház megépítésének és fenntartásának összes fázisához részletes mérnöki adatokat biz-

tosít. Az ingyenesen letölthető tervekben előre látható lesz az összes építőanyag-szükséglet, a megvalósításhoz szükséges kivitelezési technológia, a várható energetikai minősítés. Mindemelllett a családok által helyben kiválasztott építészek segítségével az előkészített mintatervek a helyi településképi arculathoz és a családok egyedi igényeire illeszthetőek lesznek.

Kolossa József DLA

- [1] Füleky, Zsolt – Településképi arculati kézikönyvek és Korszerű építésügy – Minőségi építészet, *Metszet* Vol 10 No 5 (2019) pp 54–56.
- [2] Füleky, Zsolt – Kolossa, József: „New forms of townscape regulation in Hungary”, 6th International Academic Conference on Places and Technologies (ISBN 978-963-429-378-1)
- [3] Kolossa, József: „A településképi arculati kézikönyvek készítésének országos tapasztalatairól”, *Építész Közlöny* No 2 (2018), ISSN 1789-0934

Grafika: Kállai Kata

A b s t r a c t s

WESSELÉNYI-GARAY, Andor: HEALTHY ELITISM

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 16-27, DOI: 10.33268/Met.2019.5.1

MOME CAMPUS, BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECTS: KATALIN CSILLAG and ZSOLT GUNTHER

The largest creative industries investment in Hungary completes the MOME campus development. Orientated along an axis parallel to the main road a new library, refurbished centre building and the new BASE study block can be found. Beside these the recently completed workshop/studio buildings named MOME ONE and TWO respectively are located. The campus has been developed to explore the open university idea of providing access to all, this concept also extends towards opening the grounds as a public park.

SHANAHAN, Mike: RURAL HOMES TEN YEARS ON

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 28-33, DOI: 10.33268/Met.2019.5.2

IMPACT OF A DESIGN GUIDE

Examining the results of homes designed that derived inspiration from guidelines published in the Cork Rural Design Guide: Building a New House in the Countryside, one of the original authors discusses how guidelines impact the built environment. The results demonstrate that quality architecture can be achieved by following guidelines, without hindrance to innovation or creativity, the traditional Irish white walled/ dark roofed home takes on various forms.

KÖLLŐ, Miklós: COVERED EQUESTRIAN HALL

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 34-37, DOI: 10.33268/Met.2019.5.3

EQUESTRIAN CENTRE, BENEDEK MEZO, ROMANIA

The new equestrian hall in Csikszentsimon offers a welcome change to the corrugated sheet covered box type buildings usually found in Romania, a more suitable response to regional traditions, constructed from locally sourced materials. A building that will age well and represent its place within the Szekler Gallop cultural program of events.

TURI, Attila: EXAMPLES FROM A CHIEF ARCHITECT'S EXPERIENCE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 38-43, DOI: 10.33268/Met.2019.5.4

FROM THE HAND GUIDE TO VISUAL SETTLEMENT

Guidelines for architects regarding a qualitative approach to building design often conflict with design or client interests. Here are examples of a chief architects assessment of commonly occurring situations ranging from debates about impulse, symmetry, location or even practical issues of how to place a garage. Can a guidebook, which is not really meant for architects alone, stand as a dress code, or source of inspiration, or even as a cultural tool.

CSAJBÓK, Csaba: A FRIENDLY CHURCH

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 44-47, DOI: 10.33268/Met.2019.5.5

NEW CHURCH, DEREKEGYHÁZ, HUNGARY

ARCHITECTS: LÁSZLÓ VÁNCZA, KINGA FERENCZY and SOMA RÁNKI

It proves appropriate to build a new village church to domestic building proportions and scale in order to create a welcoming environment. Although contemporary in construction this church takes its inspiration from past examples regarding formality and the act of worship. Use of materials reflect a rural and national identity without need for unnecessary decoration or motifs. This church is a offers worshippers friendship and hope.

WETTSTEIN, Domonkos: PLAYFUL COLOUR ON THE IDEOLOGY OF TYPE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 48-53, DOI: 10.33268/Met.2019.5.6

THE RENOVATED FACADE OF THE VÁR STORE HOUSE, VESZPRÉM, HUNGARY

ARCHITECTS: ZSOLT GYÖRGY KOVÁCS, JANA BERÁNKOVÁ and DÁVID KOVÁCS

The communist era left many city centres in Hungary scarred by uncompromising developments intended "to erase the past forever". Yet buildings from this era still stand and with well considered restoration can be given a new, less visually damaging, lease of life. In Veszprém it was decided to lighten up such a building with coloured glazing and led lighting, the message being to give life to a building and not let it fall victim to a historical destiny.

FÜLEKY, Zsolt: TOWNSCAPE DESIGN GUIDES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 54-56, DOI: 10.33268/Met.2019.5.7

CONTEMPORARY CONSTRUCTION - QUALITY ARCHITECTURE

Urban regulation has become very complicated and seldom comprehensible for citizens or even decision makers in Hungary. Moreover regardless of the strict laws, the quality of the townscape has not improved, indeed one may experience a steady decline in the quality and identity of the Hungarian settlements. To tackle this phenomenon, as an innovative action, following the submission of the Prime Minister's Office, the Hungarian legislation adopted the Act LXXIV of 2016 on Townscape Protection.

KOLOSSA, József: DESIGN GUIDES

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019), pp 57-59, DOI: 10.33268/Met.2019.5.8

NEXT GENERATION

In 2016. the Hungarian legislation adopted the Act LXXIV of 2016 on Townscape Protection. By 2019. over 94% of the settlements have accomplished their initial Townscape Identity Manuals. The first conclusions have already been drawn, and the adequate question arises: What's next?